

Landbruks- og matdepartementet

Vår saksbehandler/tlf.
Kirsti Anker-Nilssen,
+ 47 48073898

Vår ref.
Deres ref.
15/1272-

Oslo,
29.01.2016

Innspill til arbeidet med melding om jordbruksnæringen

Vi viser til mottatt invitasjon til innspillsmøte om melding om jordbruksnæringen, samt muligheten for å sende inn skriftlige innspill innen fristen 1. februar.

Vedlagt følger Forskningsrådets skriftlige innspill.

Vi tillater oss å minne om at EU for tiden utvikler en "Strategy for agricultural research and innovation". Her vil det være mye av relevans også for norske forhold og for meldingen.

Vi har tatt som utgangspunkt at dette er innspill til ei jordbruksmelding. Av den grunn har vi valgt å ikke legge vekt på forbuker-/markedsforskning samt grenseoppgangen mot matindustrien og deres FoU-behov. Her kan det til dels være flytende overganger, og i et breder perspektiv for jordbruksnæringen bør disse aspektene også med.

Ta gjerne kontakt dersom det er behov for å utdype innspillet, og lykke til med arbeidet med meldingen.

Med vennlig hilsen
Norges forskningsråd

Vidar Skagestad
Avdelingsdirektør
Energi, ressurser og miljø

Kirsti Anker-Nilssen
Seniorrådgiver
Energi, ressurser og miljø

Forskningsrådets innspill til LMDs arbeid med ny melding til Stortinget om jordbruksnæringen

Forskningsbasert kunnskap er av stor betydning for kunnskapsbaserte beslutninger om viktige veivalg for næringen sett i lys av samfunnsutviklingen. Jordbruket har et samfunnsoppdrag som omfatter produksjon av mat på en bærekraftig og kostnadseffektiv måte, med en arealutnytting for denne produksjonen som bygger på kunnskap for lønnsom produksjon av produkter med høy kvalitet og med økende krav til god agronomi. Alt dette i et langsiktig perspektiv. Arealanvendelsen omfatter i tillegg områder som ikke krever like intensiv drift, men som er av stor betydning for naturmangfold, kulturlandskapet og jordbrukskultur og -tradisjon, og som vil bære viktige deler av de historiene som skal formidles om hvordan maten blir til.

Et økende engasjement for velferd for produksjonsdyr vil kunne bli et viktig incitament for næring og FoU-miljøene til videre utvikling av nye og dyrevennlige produksjonssystemer. Produksjon, både av vegetabilier og kjøtt, skal i størst mulig grad knyttes til kunnskap om bærekraftighet og miljøvennlig drift, basert på nasjonale behov og fortrinn. Det må tas hensyn til biologisk mangfold, også knyttet til utvikling av ny kunnskap i sammenheng med produksjon av mat.

Kunnskapsbasert utvikling av næringen

Forskningsrådets viktigste råd til arbeidet er at utviklingen framover må være kunnskapsbasert. Jordbruket er kunnskapsintensivt, og tradisjonen med å satse på forskning og kunnskapsbygging må fortsette - i en verden med stadig mer komplekse sammenhenger. Det samme rådet gjelder selvsagt for forvaltningen og de som skal sørge for politikktutforming.

Investering i forskning og innovasjon er et virkemiddel for å sikre bærekraftig verdiskaping, vekst og utvikling i næringene. Det gjøres mye av dette per i dag, blant annet i et formålstjenlig og godt samarbeid mellom Forskningsrådet og Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri, men jordbruket har fortsatt et stykke igjen når det gjelder å investere i forskning og innovasjon.

Samarbeid

Nasjonalt samarbeid mellom de ulike aktørene i næringa og mellom næring og relevante samfunnsaktører blir viktig for å løse utfordringene på en god måte. Videreutvikling av virkemidler for deling av kunnskap og erfaringer mellom ulike typer aktører, både innen forskning / kunnskapsbygging og innovasjon, men også ellers, blir avgjørende for å finne de gode løsningene.

Internasjonalt samarbeid om kunnskapsbygging er viktig for å dele og hente hjem kunnskap fra våre samarbeidspartnere, og for å sikre effektiv bruk av FoU-midler og høy kvalitet på det faktiske arbeidet.

Jordbruket har en viktig plass i bioøkonomien

Matsikkerhet står sentralt, og Norge har sin del av dette ansvaret. Biomassen skal brukes til mange ulike produkter i framtiden, men vi må være klare på at det viktigste er å produsere mat. "Food first" er en formulering som brukes om dette i Europa. Maten må produseres effektivt, miljøvennlig og med vekt på en god ressursutnyttelse som skaper minst mulig avfall og forurensning. Avfall for én verdikjede kan være en ressurs i en annen verdikjede, og muligheter på tvers av verdikjeder og sektorer må utvikles gjennom dialog og samarbeid.

Jordbruket har sin plass i det grønne skiftet

Norge må ta vare på og videreutvikle sine nasjonale fortrinn. Vi må legge vekt på arbeidet for en videreutvikling av kunnskap for fortsatt god mattrygghet, god plante- og dyrehelse og effektiv, robust og klimatilpasset husdyravl og planteforedling. Dette er tema som er tydelig beskrevet i EUs

rammeprogram for forskning og innovasjon, H2020, der det vises til forskningsbehov på problemstillinger som norske aktører/FoU-miljø har god kompetanse på.

Klima, miljø og bærekraft

Jordbruket må bli mer bærekraftig, i alle dimensjoner av ordet. Produksjonen skal intensiveres, mer skal produseres for mindre, til dette trengs det kunnskap på en rekke områder. Ressursgrunnlaget i hele landet må tas i bruk, og det må legges til rette for at bygdene er rustet for å ta sin del av jobben. Det må tenkes løsninger lokalt, regionalt og nasjonalt. Det må legges økt vekt på miljøaspektene, bærekraftig ressursutnyttelse og bærekraftig arealbruk. Bruk av miljøgifter og forurensende utslipp må reduseres, genetisk og biologisk mangfold må bevares, og utvikling av ny teknologi som ivaretar miljøhensyn må vektlegges. Ikke minst må jordbruket ta sin del av klimautfordringene og produsere på en måte som reduserer klimagassutslippene per produsert enhet. Klimatilpasning er et annet viktig stikkord. Med stadige utfordringer for produksjonskjeden grunnet klimatiske endringer, vil for eksempel en kontinuerlig satsing på å utvikle robust plantemateriale være en forutsetning for et akseptabelt produksjonsresultat.

Bioøkonomi på tvers

Økt bruk, og ikke minst utnyttelse av biomassen, krever samarbeid i verdikjeden, på tvers av ulike verdikjeder og ulike sektorer. Dette krever omstilling, mer kunnskap og nye måter å tenke på. "You cannot solve the problem with the same thinking that created them"(sitat Albert Einstein).

System og helhet

Når verdikjeder og sektorer i stadig større grad veves sammen, og stadig fler blir opptatt av jordbruksnæringa, blir det viktig å løse utfordringene på helhetlige måter; hver og en av aktørene må se sin plass i det store bildet. Det er behov for å tenke system. Dette må gjøres gjennom samarbeid og dialog, noe som er en forutsetning for å kunne bidra til gode løsninger som gjør en reell forskjell, og som klarer å ta hensyn til mange faktorer og forhold samtidig/parallelt. Forskningsbasert kunnskap er viktig input for kunnskapsbaserte beslutninger om viktige veivalg for næringen framover, også sett i lys av samfunnsutviklingen.

Potensielle forskningsbehov og –utfordringer (ikke prioritert rekkefølge):

Under har vi satt opp noen FoU behov vi mener meldingen med fordel kan adresserer. Dette er ment som eksempler på forskningsbehov for næringa framover og følgelig ingen uttømmende liste.

- Gi rom for å finne løsninger som ligger "utenfor boksen".
- Fleksible og innovative FoU-virkemidler som ivaretar næringens varierende behov.
- Tettere samarbeid mellom programmene internt i Forskningsrådet.
- Tettere samarbeid mellom de ulike delene av virkemiddelapparatet, f. eks. Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Mattilsynet.
- Videreføre og videreutvikle samarbeid mellom Forskningsrådet og næringsfondene.
- Fortsatt fokus på internasjonalt samarbeid (multilateralt og/eller bilateralt).
- En forutsetning om at utviklingen skal være effektiv, bærekraftig og lønnsom må forstås i bred forstand. Også utvikling av gårdsbaserte tjenester og nye former for utnytting av arealer vil være viktige bidrag til lønnsomhet i næringen.
- Utnytting av lokale fortrinn i produksjon av mat og tjenester; utvikling av ny virksomhet for å møte et større mangfold av preferanser i markedet.
- Jordbruket er en viktig premissgiver for "levende bygder (les: samfunn)" i hele landet, og dermed også for utnytting av lokale ressurser. FoU skal bidra til matproduksjon med utgangspunkt i utnyttelse av nasjonale ressurser.

- Redusere avfall og svinn i alle ledd, og se på avfall/svinn som plussprodukter og input i andre verdikjeder.
- Bærekraftig intensivering, produsere mer for mindre, krever ny kunnskap for nye løsninger.
- Effektive teknologiske løsninger basert på et godt og riktig samspill mellom biologi, miljø og teknologi.
- Automatisering av prosesser.
- Integreerte løsninger i produksjonen som kanskje krever omveltning (les: krevende investeringer) i måten å produsere på.
- Større vekt på utvikling av nye bærekraftige, miljøvennlige og alternative innsatsfaktorer med tanke på plantevern, føremidler og gjødsel – bl.a. med tanke på å ta alle ressurser i bruk og resirkulering av næringsstoffer.
- Oppdatert kunnskap om næringsbehov, næringsstatus og nye utfordringer, blant annet knyttet til miljøutfordringer og klimatiske endringer.
- Implementering av forskningsresultater hos alle typer aktører.
- Nasjonale plattformer for kunnskapsgenerering og –utveksling for samarbeid om optimale løsninger.
- Opprettholde god plante- og dyrehelse, også i/gjennom produksjon, slik at sykdom ikke oppstår, dvs. med vekt på bred kunnskap om forebygging.
- Fortsatt avls- og foredlingsarbeid som sikrer robuste individer som kan takle variasjoner og utfordringer i produksjonsmiljø, der flere gode egenskaper, blant annet knyttet til dyrehelse, kombineres ("Sustainable breeding").
- Fusarium og mykotoksinutfordringen, blant annet knyttet til klimamessige utfordringer med effekt for hele verdikjeden, må følges nøye framover og møtes med ny kunnskap.
- Arealbruk, endringer i arealbruk og jordvern. Det skal produseres mer, helst på det samme eller eventuelt mindre areal, samtidig med at biomasse skal brukes til andre produkter enn mat og fôr.
- Jordkvalitet.
- Miljøvennlig ressursutnyttelse og produksjon som utnytter ressursene godt, som forurenses lite og som tar vare på genetisk diversitet, naturmangfold og økosystemene.
- Konsekvenser av gjengroing av jordbruksarealer for naturmangfold og landskapsutvikling.
- Økt press på jordbruksarealer, blant annet knyttet til urbanisering, ny infrastruktur og brukskonflikter.
- Klimasmart produksjon med minst mulig utslipp av klimagasser per produsert enhet.
- Klimatilpasset produksjon – krav til arter og sorter, individer av dyr og produksjonssystemer som tåler klimaendringer og brå og plutselige variasjoner.
- Vitenskapelig basert kunnskap knyttet til trygg og sunn mat. Gode metoder, teknologi, prosesser, systemer og rutiner for å redusere risiko.
- Bedre dokumentasjon av helseeffekter av mat, blant annet forskningsbasert dokumentasjon av effekter og sammenhenger mellom inntak av mat/sjømat og human helse.
- Samfunnsfaglige problemstillinger er helt sentrale for den videre forvaltning for utvikling av næringen.

I vår portefølje har Forskningsrådet en rekke prosjekter som kan brukes som eksempler i arbeidet med ny melding til Stortinget. Landbruks- og matdepartementet er velkomne til å ta kontakt når konkrete eksempler ønskes.